

Nr 104.

Av herr vice talmannen **D. Persson m. fl.**, om ersättning till *Stora Tuna allmänna nykterhetskommitté för utlägg till avlösnings av utskänkingsrättigheten vid Gagnbro gästgiveri.*

Genom en den 28 juli 1902 dagtecknad handling (Bil. A.) förbundo sig några för nykterhetssaken intresserade personer i Stora Tuna socken av Kopparbergs län, nämligen E. Dalberg, P. E. Thunholm, K. A. Rejmer, Gust. Eriksson, K. S. Haglöf, Anders Ekvall, J. A. Hedberg, D. Hammar, Carl Åkerström och Daniel Öhman att till innehavaren av Gagnbro gästgiveri i nämnda socken, änkefru Wilhelmina Pålman, så länge hon levde årligen erlægga ett belopp av Tre hundra kronor, därest hon inom viss tid nedlade sin med gästgiveriet förenade rättighet att försälja och utskänka spirituösa drycker samt avlämnade förbindelse, att denna rättighet icke efter den 1 november 1902 komme att användas.

Detta åtagande skedde på initiativ och under medverkan av Stora Tuna allmänna nykterhetskommitté, och i anledning av detsamma upphörde änkefru Pålman efter anmälan till vederbörande kommunalnämnd nyssnämnda dag med brännvinsförsäljningen, vilken sedermera icke upptagits, samt utbetalades till henne överenskommen ersättning till den 1 november 1908 med tillhoppa 1,800 kronor.

Sistnämnda år väcktes inom Riksdagens Andra kammare motion av herr Anders Hansson i Solberga, att Riksdagen måtte besluta en årlig ersättning till änkefru Pålman under hennes återstående livstid av 1,200 kronor på sätt och under villkor i övrigt, som vore bestämda beträffande andra ägare till gästgiverier, som avstode från dem tillkommande utskänkingsrättigheter, dock med förbehåll att änkefru Pålman i sådant fall för framtiden avstode från den henne av enskilda tillförsäkrade gottgörelsen.

Kamrarna stannade vid olika beslut i anledning av motionen, i det att Första kammaren för sin del beslöt, att av allmänna medel skulle

till änkefru Pålman utanordnas ett belopp av 300 kronor om året utan nyssberörda, av motionären föreslagna förbehåll, under det att Andra kammaren beslöt i så måtto bifalla motionen, att till änkefru Pålman skulle utgå ett belopp av 600 kronor om året under förbehåll, att hon avstode från den utfästelse, ovanbemälda enskilda nykterhetsvänner iklätt sig gentemot henne.

Båda kamrarna antogo därefter ett av sammansatta stats- och bevillningsutskottet avgivet sammanjämningsförslag, enligt vilket *utan berörda förbehåll* till fru Pålman skulle årligen utgå 450 kronor av allmänna medel.

Den i ärendet väckta motionen hade tillkommit huvudsakligen på initiativ av ovan omförmälda nykterhetsorganisation och de personer, som iklätt sig förbindelse gentemot fru Pålman; och i motionen framhölls såsom ett huvudskäl för det däri gjorda yrkandet, att genom Riksdagens beslut år 1907 om ersättning åt ägare av gästgiveri, vilken enligt 10 § i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin vore berättigad att efter den 1 november 1907 utskänka brännvin, men avstode från utskänkingsrättigheten, det i nykterhetens intresse kommit att åligga staten att vidkännas de med sådan rättighets indragande förenade utgifter, samt att det fördenskull måste anses obilligt, att staten i förevarande fall på deras bekostnad, vilka i samma intresse några år tidigare iklätt sig förpliktelse och gjort ekonomiska uppoffringar, undandroge sig detta åliggande. Motionären förmenade, att Riksdagen hade så mycket mindre anledning att godkänna en sådan ståndpunkt, som statsverket, även om motionen vunne bifall, med anledning av nykterhetsvännernas tidigare ingripande icke på långt när finge vidkännas så stora utgifter, som eljest skulle hava varit händelsen.

Under motionens behandling framhölls häremot, att Riksdagen genom att göra det föreslagna förbehållet skulle uttala sig rörande en privaträttslig överenskommelse, vilket icke kunde anses lämpligt.

Från den tid fru Pålman fått uppbära den av Riksdagen sålunda beslutade ersättningen av 450 kronor för år, hava emellertid utfärdarna av 1902 års förbindelse tills vidare på skäl, vilka icke i detta sammanhang behöva upprepas, vägrat utgiva det i förbindelsen omförmälda ersättningsbeloppet och låtit sig instämmas till domstol för att i denna del få frågan löst.

Vederbörande häradsrätt har genom dom den 24 november 1913 (Bil. B.), som vunnit laga kraft, förpliktat i målet instämnda undertecknare av förbindelsen att till fru Pålman för den tid stämningen om-

fattade ($1/_{11}$ 1908— $1/_{4}$ 1912) utgiva enligt förbindelsen 1,200 kronor jämte rättegångskostnader med 500 kronor.

Den 2 januari innevarande år avled fru Pålman, vadan det belopp, som ytterligare skulle tillkomma henne enligt förbindelsen, utgör 450 kronor ($1/_{11}$ 1912— $1/_{11}$ 1913).

För tiden från och med den 1 november 1907, då statsverkets skyldighet att inlösa likartade rättigheter inträdde, hava de enskilda nykterhetsvännerna alltså, sedan nu omförmälda belopp blivit erlagda, åt den förevarande innehavaren av utskänkingsrättigheten vid Gagnbro gästgiveri på grund av förbindelsen nödgats utgiva tillhoppa 2,450 kronor.

Om utskänkingsrättigheten fortfarande vid tillkomsten av Riksdagens beslut om inlösen av dessa rättigheter utövats, skulle statsverket otvivelaktigt hava blivit skyldigt att för rättigheten vid Gagnbro gästgiveri utgiva ett belopp av åtminstone 7,500 kronor för år eller under tiden till fru Pålman's fränfalle tillhoppa 45,000 kronor. Till utredning härom åberopas bilagda sammanställning (Bil. C.) angående det av taxeringsnämnden för åren 1900—1902 fastställda litertal brännvin, för vilket av rättighetens innehavare försäljningsavgift erlagts.

Det belopp, som staten i verkligheten och på grund av riksdagsbeslutet år 1908 fått vidkännas, uppgår däremot endast till c:a 1,800 kronor. Och även om på statsverket därutöver skulle läggas en utgift av 2,450 kronor eller det belopp, som de enskilda nykterhetsvännerna, på sätt ovan är sagt, erlagt för tiden från och med den 1 november 1907, har statsverket genom deras ingripande gjort en vinst av c:a 40,000 kronor.

Om vi också icke anse, att det lämpligen bör ifrågasättas, att de enskilda bliva av statsverket gottgjorda för de på tiden före den 1 november 1907 belöpande, till fru Pålman utgivna ersättningarna, finna vi det så mycket mera av rättvisa och billighet påkallat, att detta bör ske, så vitt angår de efter samma tid gjorda utbetalningarna.

I betraktande *dels* av den ställning, som Stora Tuna allmänna nykterhetskommitté intagit till uppgörelsen mellan fru Pålman och de enskilde nykterhetsvännerna och *dels* av det förhållande, att för närvarande icke kan exakt uppgivas, i vad mån var och en av det tiotal personer, som iklätt sig solidarisk utfästelse gentemot fru Pålman, deltagit i de havda utgifterna, torde det vara lämpligt, att nykterhetskommittén berättigas att, mot företeende av vederbörliga kvitton angående gjorda utbetalningar till fru Pålman, av de medel, Riksdagen därtill föreslår, utbetomma den ersättning, Riksdagen i anledning härav kan komma att bevilja.

På grund av vad sålunda anförts hemställa vi,

att Riksdagen måtte besluta, att ett belopp av 2,450 kronor utbetalas till Stora Tuna allmänna nykterhetskommitté mot företeende av behöriga bevis, att motsvarande belopp för tiden från och med den 1 november 1907 utgivits på grund av förbindelse till änkefru Wilhelmina Pålman den 28 juni 1902 och med skuldighet för kommittén att med sålunda uppburna medel hålla de personer skadeslösa, vilka fått vidkännas sagda utgifter till fru Pålman.

Stockholm den 26 januari 1914.

D. Persson i Tällberg.

Eskils Hans Hansson.

Joh. Ström.

Rickard Sandler.

C. R. Jansson.

T. J. Eriksson.

Bernh. Eriksson.

Sven Carlsson.

Sam. Söderberg.

Avskrift.

Bilaga A.

För den händelse Enkefru Wilhelmina Pålman den första nästkommande november nedlägger sina rättigheter att försälja och utskänka spirituösa drycker vid Gagnbro gästgiveri inom Stora Tuna socken, och fru Pålman till oss före den 15 nästkommande augusti lämnar förbindelse på att dessa rättigheter efter bemälda 1:sta november aldrig komma att användas, förbinda vi oss att i nykterhetssakens intresse till ovannämnda Fru Pålman så länge hon lever utgiva årligen Trehundra (300) kronor att erläggas halvårsvis varje 1 november och 1 april i förskott och skola vi en för alla och alla för en, såsom för egen skuld ansvara för att denna summa blir ordentligt betald varje år, så länge summan skall utgå. Borlänge den 28 juli 1902.

Erik Dalberg. P. E. Tunholm. K. A. Reijmer. Gustaf Eriksson.
K. S. Haglöf, Alsback. A. Ekvall, Nyckelby. Carl Åkerström, Nyckelby.
J. A. Hedberg, Bro. Daniel Öhman. D. Hammar.

Vittna:

C. J. Hedlund.

A. F. Johansson.

Alla dessa äro vederhäftige män (antecknat på originalet med blyets.)

Dahl.

Rätt avskrivet intygar:

Ernst Lyberg.

Avskrift.

Bilaga B.

Utdrag av domboken, hållen å lagtima hösting med Falu domsagas södra tingslag å tingshuset i Borlänge den 24 november 1913.

§ 126.

Uti det under § 93 härovan i domboken antecknade mål emellan änkan Vilhelmina Pålman i Stockholm, käreande, samt kommissionären Erik Dalberg i Borlänge, bagaren P. E. Tunholm i Bro, pastorn K. A. Reijmer i Mora, handlanden Gustaf Eriksson i Bro, snickaren K. S. Haglöf i Alsbäck, Anders Ekvall i Nyckelby, J. A. Hedberg i Bro och gårdsägaren D. Hammar i Borlänge, svarande, angående fordringsanspråk, överlade häradsrätten enskilt till följande avsgda

Utslag.

I målet är utrett, att svarandena genom förbindelse den 28 juli 1902 en för alla och alla för en såsom för egen skuld förbundit sig att, därest käranden före den 1 påföljande november nedlade sin rättighet att vid Gagnbro gästgiveri försälja och utskänka spirituösa drycker och tillika före den 15 augusti samma år avlämnade förbindelse att icke efter berörda den 1 november använda nämnda rättighet, till käranden så länge hon levde årligeu utgiva trehundra kronor, att erläggas halvårsvis och i förskott den 1 november och den 1 april — — — —

På grund av vad sålunda förekommit och då svarandena icke ådagalagt någon omständighet, som kan befria från fortsatt betalningsskyldighet på grund av deras förbindelse, prövar häradsrätten, med bifall till käromålet, rättvist förplikta svarandena, en för alla och alla för en, att genast mot kvitto till käranden utgiva de belopp, som enligt svarandenas förbindelse förfallit till betalning under tiden från och med den 1 november 1908 till och med förfallodagen närmast före målets anhängiggörande eller den 1 april 1912, ävensom att å sålunda oguldna belopp tillhopa ettusentvåhundra kronor erlægga 6 procent ränta från respektive förfallodagar tills betalning sker.

Svarandena skola likaledes en för alla och alla för en ersätta käranden hennes kostnader å målet med skäliga ansedda femhundra kronor.

Talan mot utslaget fullföljes efter vad till Kungl. Maj:ts och Rikets Svea Hovrätt.

Som ovan

På häradsrättens vägnar

Ernst Alinder.

Rätt avskrivet betyga:

H. Ekström.

M. Lundmark.

Bilaga C.

På framställd begäran om uppgift, angående det av Stora Tuna sockens kommunalnämnd uppskattade litertalet brännvin, som försålts vid Gagnbro gästgiveri, meddelas att nämnden för åren 1900—02 uppskattade litertalet brännvin sålunda:

För år 1900 till	75,000 liter
» » 1901 »	100,000 »
» » 1902 »	150,000 »

Att ovanstående uppgifter äro rätt återgivna enligt justerade protokollen för $\frac{15}{3}$ 1899, $\frac{15}{3}$ 1900 och $\frac{3}{5}$ 1901 intygas.
Stora Tuna den 15 jan. 1914.

Alfr. Hedberg.

Kommunalnämndsordförande.